

ALKALOIDY Z *VINCA MINOR* L. (II) HODNOTENIE CHROMATOGRAFIOU NA PAPIERI

O. BAUEROVÁ, J. MOKRÝ, I. KOMPIŠ, Š. BAUER, J. TOMKO

Oddelenie chémie alkaloidov Chemického ústavu Slovenskej akadémie vied
v Bratislave

Pri prácach spojených s izoláciou alkaloidov z *Vinca minor* L. ako prví použili chromatografiu na papieri K. Szász a spolupracovníci [2]. Na rozdelenie zmesi kryštalických alkaloidov uviedli sústavu rozpúšťadiel tetrahydrofurán—éter—chloroform—formamid (7 : 4 : 3 : 1), pričom po oxydácii chlóróvými parami dokázali 6 až 7 látok detegovateľných v ultrafialovom svetle. V neskoršom oznámení [3] K. Szász a spolupracovníci opisujú sústavu rozpúšťadiel éter—benzén (1 : 10) pri impregnácii papiera formamidom, upraveným kyselinou mravčou na pH 5,0.

M. Dębska a F. Kaczmarek [4] uvádzajú ako najvhodnejšiu sústavu na oddelenie vinkamínu a izovinkamínu éter zbavený peroxydov a impregnáciu papiera McIlvainovým tlmivým roztokom o pH 4,4.

J. Trojánek a spolupracovníci [5] použili na rozdelenie zmesi strednobázických alkaloidov Zaffaroniho modifikovanú sústavu, kde zakotvenú fázu tvoril formamid a pohyblivú petroléter. Slabobázický vinkaminorín sa v uvedenej sústave neoddelil, a preto ho oddeľovali v ďalších dvoch sústavách. V prvej použili ako zakotvenú fázu parafínový olej a ako pohyblivú fázu metylalkohol—1 % kyselinu octovú (1 : 4). V druhej sústave bol zakotvenou fázou oktanol-(2) a pohyblivou fázou zmes metylalkohol—5 % kyselina octová (1 : 1) nasýtená oktanol-(2)-om.

V predchádzajúcom oznámení [1] opisujeme spôsob izolácie kryštalickej frakcie *A* a žltej frakcie *B* zo surových alkaloidov. Kryštalická frakcia *A* podľa predbežných izolačných pokusov obsahovala vinkamín a izovinkamín. Našou úlohou bolo nájsť vhodnejšiu sústavu rozpúšťadiel s dobrým rozdeľovacím efektom. Pri analýze žltej frakcie *B* sme hľadali sústavu, ktorá by okrem oddeľovania alkaloidov na papieri bola vhodná aj na preparatívnu izoláciu roztrepávania.

Experimentálna časť

Pri prácach sa použil papier Whatman 1. Vyvíjalo sa vždy zostupnou metódou v sklenej CHROPA komore. Vzorky sa nanašali pomocou mikropipety po rozpustení látky v roztoku chloroform—metanol 1 : 1. Sústava sa pripravovala nasýtením organickej fázy vodnou fázou, pričom horná sa použila ako pohyblivá fáza. Odvážený papier sa impregnoval spodnou fázou, presušil sa medzi filtračnými papiermi a opäť sa odvážil na váhach upravených na tento účel. Pomer váh impregnovaného a neimpregnovaného papiera, tzv. impregnačný koeficient

$$I_k = \frac{P_i}{P_n}$$

(P_i = váha papiera impregnovaného spodnou fázou, P_n = váha suchého papiera) sa pohyboval v rozmedzí 1,8—1,9.

Vzdialenosť čela od štartu na papieri dlhom 46 cm bola 30—40 cm a na 90 cm papieri bola 70—80 cm. Čas vyvíjania bol 3—4 hodiny, avšak pri použití chromatografickej sústavy s 2-metylpropanol-(1)-om; resp. pri 90 cm dlhých papieroch bol až 18—21 hodín. Teplota bola 20 ± 2 °C. Sušilo sa v sušiarňi pri 60 °C. Detegovalo sa v ultrafialovom svetle a Dragendorffovým reagentom, ktorý zaviedli R. Munier a M. Macheboeuf [6].

Kryštalickú zmes alkaloidov sme nanášali v množstve 25—50 μg a vyvíjali v sústave rozpúšťadiel:

1. petroléter—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1),
2. benzén—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1),
3. butyléter—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1),
4. 2-metylpropanol-(1)—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1).

pH hodnoty tlmivého roztoku sme menili v oblasti pH 3,5—6,5. Výsledné R_F hodnoty sú uvedené v tab. 1.

Pre hodnotenie žltej frakcie B, resp. zmesi alkaloidov P_1 , P_2 , R, S_3 , S_2 , S_1 , T a U, získaných roztrepaním v sústave benzén—0,1 M kyselina citrónová, ktoré sme nanášali v množstve 250—750 μg , použili sme tieto sústavy:

5. benzén—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1),
6. butanol-(1)—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1),
7. benzén—butanol-(1)—McIlvainov tlmivý roztok (5 : 1 : 6),
8. benzén—kyselina mravčia—McIlvainov tlmivý roztok (25 : 1 : 26),
9. butanol-(1)—kyselina mravčia—McIlvainov tlmivý roztok (5 : 1 : 6).

pH hodnoty zakotvenej fázy sa pohybovali od 3,5 do 6,5. Na základe výsledkov získaných z týchto pokusov sme dospeli k sústave rozpúšťadiel:

10. benzén—butanol-(1)—kyselina mravčia—McIlvainov tlmivý roztok o pH 3,5 (25 : 5 : 1 : 31),

ktorá najúčinnejšie rozdeľovala tieto zmesi.

Diskusia

Pri hľadaní sústavy rozpúšťadiel na oddelenie kryštalickej frakcie získanej z *Vinca minor* L. [1] zisťovali sme R_F hodnoty alkaloidov v závislosti od polarít rozpúšťadiel v poradí petroléter, benzén, butyléter, 2-metylpropanol-(1) a od pH hodnoty zakotvených fáz v oblasti pH 3,5—6,5 tlmivými roztokmi podľa McIlvaina. Výsledky jednoznačne poukazovali na to, že táto zmes okrem vinkamínu a izovinkamínu obsahuje ešte jednu novú látku, a to vinkareín [1].

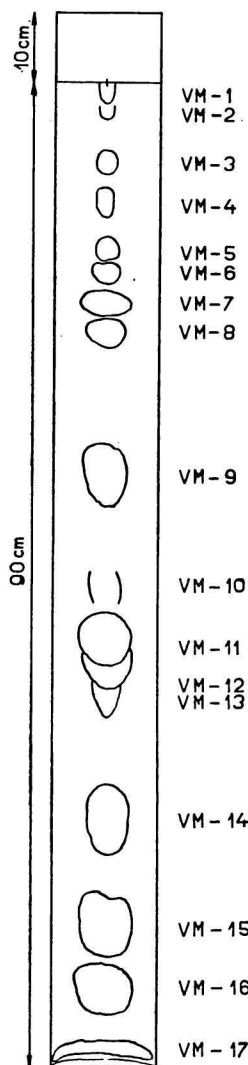
Petroléterová sústava oddeľuje tieto tri látky v úzkej oblasti pH, najlepšie pri pH 6,0. V benzénovej sústave sa v oblasti pH 4,0—6,5 dosiahlo dobré oddelenie vinkareínu, ale pretiahnutý tvar škvŕn sťažuje identifikáciu vinkamínu a izovinkamínu. Butyléterová sústava má optimálnu schopnosť oddeľovať všetky tri alkaloidy, a to pri pH 6,0. V sústave 2-metylpropanol-(1) sme dosiahli dobré oddelenie vinkareínu od zmesi vinkamínu a izovinkamínu, a to pri hodnotách pH 3,5—5,5.

Žltú frakciu B a jednotlivé zmesi alkaloidov P_1 , P_2 , R, S_3 , S_2 , S_1 , T a U

Tabuľka 1

Sústava rozpúšťadiel	Látka		pH						
			3,5	4,0	4,5	5,0	5,5	6,0	6,5
petroléter—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1)	vinkareín	<i>R_F</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	izovinkamín		0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,08	0,11—0,21
	vinkamín		0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,13	0,16—0,29
benzén—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1)	vinkareín	<i>R_F</i>	0,0	0,02	0,05	0,14	0,32—0,54	0,63	0,80
	izovinkamín		0,0	0,08	0,17	0,37—0,47	0,62—0,75	0,83	0,94
	vinkamín		0,0	0,08	0,17	0,45—0,47	0,68—0,79	0,83	0,94
butyléter—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1)	vinkareín	<i>R_F</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,31
	izovinkamín		0,0	0,0	0,01	0,04	0,12	0,28	0,43—0,66
	vinkamín		0,0	0,02	0,03	0,09	0,22	0,42	0,43—0,66
2-metylpropanol-(1)—McIlvainov tlmivý roztok (1 : 1)	vinkareín	<i>R_F</i>	0,36	0,38	0,40	0,40	0,50	0,70	0,88
	izovinkamín		0,60	0,60	0,60	0,60	0,70	0,81	0,94
	vinkamín		0,60	0,60	0,60	0,60	0,70	0,81	0,94

sme chromatografiou na papieri rozdeľovali na impregnovaných papieroch pri rôznych pH hodnotách zakotvenej fázy, a to pri pH 2,5; 3,0; 3,5; 4,0; 4,5; 5,0 McIlvainovho tlmivého roztoku. Pohyblivou fázou bol jednak benzén alebo butanol-(1), jednak kombinácia týchto rozpúšťadiel či už za súčasného pridávania kyseliny mravčej (1, 3, 5—15 % celkového objemu) alebo bez nej. Najvhodnejšou sústavou rozpúšťadiel bol benzén—butanol-(1)—kyselina mravčia—McIlvainov tlmivý roztok o pH 3,5 (25 : 5 : 1 : 31), ktorou sme dokázali z jednej nanášky v žltej frakcii *B* na 90 cm dlhom papieri prítomnosť sedemnástich Dragendorffovým činidlom detegovateľných alkaloidov o týchto R_F hodnotách (tab. 2).

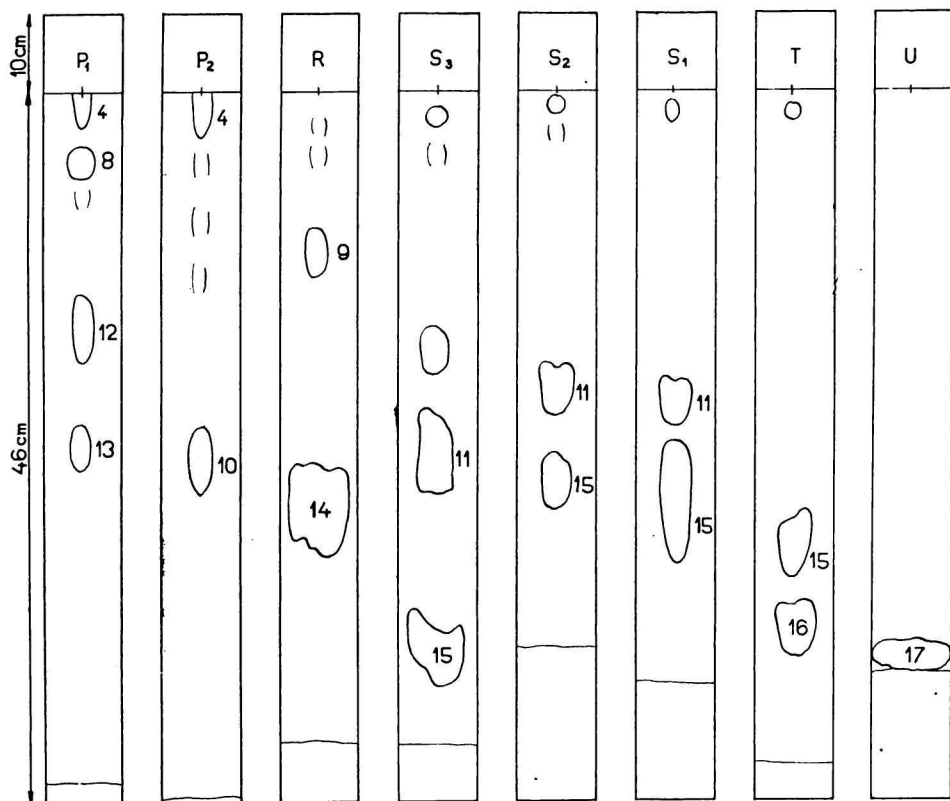

Tabuľka 2

Alkaloid	R_F	Poznámka
VM-1	0,009	—
VM-2	0,03	—
VM-3	0,08	—
VM-4 vinkareín	0,13	kryštalický
VM-5	0,17	—
VM-6	0,19	—
VM-7	0,23	—
VM-8	0,25	amorfný
VM-9	0,40	amorfný
VM-10	0,51	kryštalický
VM-11	0,57	amorfný
VM-12 vinkamín a izovinkamín	0,61	kryštalický
VM-13	0,63	kryštalický
VM-14 vinkanorín	0,75	kryštalický
VM-15	0,86	amorfný
VM-16	0,92	kryštalický
VM-17 vinkaminorín	0,99	kryštalický

Chromatogram 1. Sústava rozpúšťadiel: benzén—butanol-(1)—kyselina mravčia—McIlvainov tlmivý roztok o pH 3,5 (25 : 5 : 1 : 31); nanáška 750 μg látky žltej frakcie *B*; papier Whatman 1 o rozmeroch 90,0 cm $\times$ 6,0 cm; čas vyvíjania 21 hodín; detekcia Dragendorffovým činidlom.

Táto sústava sa osvedčila i z preparatívneho hľadiska pri oddeľovaní jednotlivých alkaloidov protiprúdnym roztrepávaním podľa Craiga [1].

Chromatogram 2. Sústava rozpúšťadiel: benzén—butanol-(1)—kyselina mravčia—McIlvainov tlmivý roztok o pH 3,5 (25 : 5 : 1 : 31); nanáška 250 μ g frakcie P₁, P₂, R, S₃, S₂, S₁, T a Ť z roztrepávania žltej frakcie B; papier Whatman 1 o rozmeroch 46,0 cm $\times$ 6,0 cm; čas vyvíjania 3—4 hodiny; detekcia Dragendorffovým činidlom.

Číslo škvrny odpovedá príslušnému VM-číslu uvedenému na chromatograme 1.

Súhrn

Chromatografiou na papieri sme analyzovali zmesi alkaloidov z *Vinca minor* L.

Najlepšie rozdelenie kryštalickej zmesi alkaloidov A, ktorá obsahuje vinkamín, izovinkamín a vinkareín, sme dosiahli v sústave rozpúšťadiel butyléter—McIlvainov tlmivý roztok o pH 6,0 (1 : 1).

V žltej frakcii B zmesi alkaloidov sme chromatografiou na papieri v sústave rozpúšťadiel benzén—butanol-(1)—kyselina mravčia—McIlvainov tlmivý roztok o pH 3,5 (25 : 5 : 1 : 31) dokázali 17 alkaloidov, detegovateľných Dragendorffovým činidlom.

АЛКАЛОИДЫ ИЗ *VINCA MINOR L.* (II) ОЦЕНКА БУМАЖНОЙ ХРОМАТОГРАФИЕЙ

О. БАУЭРОВА, Й. МОКРÝ, И. КОМПИШ, Ш. БАУЭР, Й. ТОМКО

Отдел химии алкалоидов Химического института Словацкой академии наук
в Братиславе

Выводы

Бумажной хроматографией мы провели анализ смеси алкалоидов из *Vinca minor L.* Самое лучшее деление кристаллической смеси алкалоидов *A*, которая содержит винкамин, *изовинкамин* и *винкареин*, мы достигли в системе растворителей бутилэфир—буферный раствор Мак-Илвейна о значении рН 6,0 (1 : 1).

В желтой фракции *B* смеси алкалоидов мы определили бумажной хроматографией в системе растворителей бензол—бутанол-(1)—муравьиная кислота—буферный раствор Мак-Илвейна о рН 3,5 (25 : 5 : 1 : 31) семнадцать алкалоидов, проявленных раствором Драгендорффа.

Поступило в редакцию 12. 12. 1960 г.

ALKALOIDE AUS *VINCA MINOR L.* (II) BEWERTUNG MITTELS DER PAPIERCHROMATOGRAPHIE

O. BAUEROVÁ, J. MOKRÝ, I. KOMPIŠ, Š. BAUER, J. TOMKO

Abteilung für Chemie der Alkaloide des Chemischen Instituts
an der Slowakischen Akademie der Wissenschaften in Bratislava

Zusammenfassung

Unter Zuhilfenahme der Papierchromatographie haben wir ein Gemisch der Alkaloide aus *Vinca minor L.* analysiert.

Die beste Trennung des Kristallgemisches der Alkaloide *A*, welches Vincamin, *Isovincamin* und *Vincarein* enthält, wurde im System der Lösungsmittel Butyläther—McIlvainsche Pufferlösung mit einem pH-Wert 6,0 (1 : 1) erzielt.

In der gelben Fraktion *B* des Alkaloidengemisches vermochten die Autoren mittels der Papierchromatographie im System der Lösungsmittel Benzol—Butanol-(1)—Ameisensäure—McIlvainsche Pufferlösung mit einem pH-Wert 3,5 (25 : 5 : 1 : 31) siebzehn Alkaloide nachzuweisen, welche unter Anwendung des Dragendorffschen Reagens sichtbar gemacht wurden.

In die Redaktion eingelangt den 12. 12. 1960

LITERATÚRA

1. Mokřý J., Kompiš I., Tomko J., Bauer Š., Bauerová O. (v tlači). —
2. Szász K., Szporny L., Bittner E., Gyenes I., Hável E., Magó I., Magyar Kém. Folyóirat 64, 296—297 (1958). —
3. Szász K., Kováts T., Karácsony M. E., Lőrincz Cs., Bayer J., Planta Medica 7, 234 (1959). —
4. Dębska M., Kaczmarek F., Planta Medica 7, 241 (1959). —
5. Trojánek J., Štrouf O., Kavková K., Čekan Z., Collection 25, 2045 (1960). —
6. Munier R., Macheboeuf M., Bull. soc. chim. biol. 31, 1144 (1949).

Do redakcie došlo 12. 12. 1960

Adresa autorov:

PhMr. Oldřiška Bauerová, inž. Jozef Mokřý, C. Sc., inž. Ivan Kompiš, inž. dr. Štefan Bauer, C. Sc., inž. dr. Jozef Tomko, C. Sc., Bratislava, Mlynské nivy 37, Chemický ústav SAV.